

روابط فرهنگی ایران و ایالات متحده آمریکا

از شهریور ۱۳۲۰ تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲

چکیده:

ایران و ایالات متحده آمریکا پس از گذشت سه قرن از کشف آمریکا با هم آشنا شدند. در آغاز قرن نوزدهم، نخستین ایرانی به صورت اتفاقی به قاره آمریکا گام نهاد و دو دهه پس از این واقعه، ارتباط ایران و ایالات متحده با ماهیت فرهنگی، آموزشی و دینی آغاز شد. روابط فرهنگی ایران و ایالات متحده در سراسر دوران قاجار و دوره پهلوی اول خطوطی روشن و مجزا از مناسبات سیاسی داشت. با آغاز جنگ جهانی دوم، امپریالیسم آمریکا با استفاده از خلاء قدرت جهانی و توان اقتصادی و پشتوانه فرهنگی مناسب، قدرت یافت. با چنین زمینه‌ای به تدریج دیپلماسی فرهنگی آمریکا در مورد ایران در جهت اصول سیاست خارجی آن کشور قرار گرفت و روابط فرهنگی بر اساس دکترین رؤسای جمهور و خواه و دموکرات ایالات متحده تعیین شد. در این نوشته درباره سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۲۲ ش. بحث می‌شود و از ویژگیهای این دوره، بهره‌گیری ایالات متحده آمریکا از روابط فرهنگی گذشته در جهت اهداف سیاسی است. نتیجه آشکار روابط فرهنگی دو کشور - با محوریت ایالات متحده - در جریان انقلاب اسلامی خود را نشان داد و آن، ضدیت با فرهنگ و شیوه زندگی آمریکایی به عنوان یک روش مبارزه با حکومت پهلوی بود.

کلید واژه: ایران، ایالات متحده آمریکا، روابط فرهنگی، رضاشاه، شهریور ۱۳۲۰، کودتای ۲۸ مرداد

۱۳۳۶.

مقدمه

روابط فرهنگی را می‌توان از دو دیدگاه بررسی کرد: نخست، به عنوان بخشی از دستگاه دیپلماسی و سیاست خارجی یک کشور؛ دوم، به عنوان علاقه‌های شخصی، علمی و اجتماعی میان افراد مقیم در یک کشور با کشورهای دیگر بدون کمترین ملاحظه سیاسی و گاه بدون کنترل از جانب دستگاه دیپلماسی آن کشور در نظر گرفته می‌شود؛ البته علاقه‌های ملی و شخصی، به ویژه در مناسبات سیاسی میان یک کشور قوی و دارای داعیه جهانی با یک کشور ضعیف در آمیختگی خواهد داشت. ایران و ایالات متحده روابط خود را بسیار دیرتر از دیگر کشورهای متمدن دنیا آغاز کردند. در ابتدا وجه فرهنگی این روابط مطرح بود، اما به تدریج این مناسبات به یکی از محورهای پیشبرد خواسته‌های سیاسی ایالات متحده تبدیل شد.

مقاله حاضر در پی آن است که نشان دهد افزون بر کامیابی ایالات متحده در جنگ جهانی دوم و دیپلماسی به ظاهر انسان‌دوستانه این کشور پس از پایان جنگ، آنچه به افزایش وجهه ایالات متحده کمک کرد، پیشینه فرهنگی خوبی بود که از آغاز روابط با ایران تا کودتای مرداد ۱۳۳۲ به دست آورده بود و این پیشینه فرهنگی بر دیگر جنبه‌های روابط میان دو کشور اثر گذاشت.

نگاهی به گذشته

دوران رضاشاه، آغاز مدرنیزاسیون ایران بود و از لحاظ مناسبات سیاسی و فرهنگی، ویژگی خاصی داشت. رضاشاه در زمینه اصلاحات داخلی و ایجاد امنیت کشور بسیار کوشید. وی بر روابط سیاسی و به ویژه فرهنگی کشور نظارت می‌کرد و این روابط در جهت اعتلای حاکمیت فردی او قرار می‌گرفت؛ در نتیجه روابط سیاسی این دوران بیشتر به مانوری سیاسی شباهت داشت تا مناسبات دیپلماتیک متعارف.

اگرچه وقفه در روابط سیاسی با برخی کشورهای بزرگ جهان همچون آمریکا و فرانسه بر مناسبات، فرهنگی تأثیر منفی گذاشت، روابط فرهنگی با آمریکا در سراسر دوره حکومت رضاشاه (۱۳۰۴-۱۳۲۰ش) - در دو زمینه روابط فرهنگی با مدیریت سفارتخانه و با نظارت

دستگاه دیپلماسی دو کشور و روابط فرهنگی میان علاقه‌مندان به فرهنگ ایران در آمریکا و ایرانیان مقیم آمریکا - ادامه یافت. از جمله این روابط فرهنگی، می‌توان به فعالیتهای علمی آرتور پوپ* در ایران و انتقال نتایج آن به آمریکا اشاره کرد. وی در سال ۱۹۳۱م/۱۳۱۰ش. انستیتوی ایرانی** را در نیویورک تأسیس کرد که چاپ یک دوره کتاب معروف با نام هنر، مهم‌ترین اقدام آن بود (شفا، ص ۴۰۱). بولتن هنر و باستانشناسی ایران*** نیز از ۱۹۳۱ تا ۱۹۳۸م. مرتب چاپ می‌شد، همچنین در ۱۹۳۶م. نمایشگاهی از آثار باستانی ایران به کوشش مجمع بین‌المللی هنر و باستانشناسی ایران در شهر فیلادلفیا برگزار شد. در سال ۱۹۶۰م. این نمایشگاه در شهرهای نیویورک، واشنگتن، فیلادلفیا و بالتیمور برگزار شد و پرفسور پوپ، مجری آن بود (همان، ص ۴۴۹؛ سند ضمیمه شماره یک).

در سال ۱۹۳۹م/۱۳۱۸ش. دکتر میلسپوکه دو دوره رئیس مالیه ایران بود، نمایشگاهی از آثار هنری ایران در نیویورک برگزار کرد که در آن ۱۱۶ نقاشی مینیاتور، سیاه قلم و تابلوهای رنگ روغن از دوره قاجار و چند مینیاتور از آثار رضا عباسی، نقاش معروف دوره صفوی به نمایش درآمد که اغلب از ایرانیان مقیم آمریکا به امانت گرفته شده بود (همانجا).

در سراسر دوره حکومت رضاخان، کالج آمریکایی در تهران با مدیریت ساموئل جردن فعال بود. همزمان با او خانم جین ای. دولتیل**** در آموزش و بهداشت ایران و ایرانیان به ویژه زنان، فعالیت داشت. وی از ۱۳۰۰ تا ۱۳۴۳ش. که بازنشسته شد و تا انقلاب اسلامی نیز این فعالیتهای را ادامه داد (آیبل، ۱۳۷۱، ص ۲۴).

روابط فرهنگی ایران و آمریکا از شهریور ۱۳۲۰ تا ملی شدن صنعت نفت

از جمله، فعالیتهای فرهنگی و اجتماعی ایالات متحده آمریکا در سالهای طوفانی

* Arthur Pup

** Iran Institute

*** Bulletin on the American Institute for Persian

**** Jane. E. Dolittle

۱۳۱۹-۱۳۲۱ش./۱۹۴۰-۱۹۴۴م. کارهای انسان‌دوستانه لوئیس جی. دریفوس*، وزیر مختار آمریکا در ایران، و همسرش گریس** بود. او با تأسیس درمانگاهی در مناطق فقیرنشین جنوب تهران برای بیماران مبتلا به تیفوس و ایجاد یتیم‌خانه‌ای در آنجا، نامی نیکو از خود به یادگار گذاشت (همانجا). با خروج رضاشاه از ایران و اشغال ایران به دست متفقین، روابط سیاسی و فرهنگی ایران با آمریکا وارد دوره تازه‌ای شد. مهم‌ترین تحول در این زمان، بهره‌گیری از پیشینه فرهنگی گذشته برای پیشبرد اهداف سیاسی بود. این روند، به صورت یک دیپلماسی تاکو دتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ ادامه یافت. «اصل چهار ترومن» که رویکردی سیاسی، اقتصادی و فرهنگی داشت و برای اعمال فشار بر شوروی به منظور تخلیه خاک ایران و دفاع از تمامیت ارضی و استقلال سیاسی این کشور کوشید؛ (فاوست، ۱۳۷۴، ص ۱۹۵-۲۱۶؛ مهدوی، ۱۳۶۹، ص ۲۸-۴۲۰؛ اف‌گود، ۱۳۷۲، ص ۴۹-۵۰) افزون بر بازتاب‌های سیاسی و دیپلماتیک، نوعی علاقه فرهنگی و اجتماعی در ایرانیان نسبت به آمریکا به وجود آورد تا جایی که دولت‌مردان ایرانی - حتی شخصی همچون مصدق - برای رهایی از فشارهای انگلستان و شوروی، آمریکا را نیرویی سوم یا یک حامی دانستند و از آن کشور، برای کاهش این فشارها کمک خواستند (اف‌گود، ۱۳۷۲، ص ۲۰۸-۱۷؛ کانم، ۱۳۶۳، ص ۷۵-۸۴؛ کاتوزیان، ۱۳۷۲، ص ۱۴۲-۶۵).

به عقیده لوئیس فاوست*** در فاصله سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۲۴ش./۱۹۴۱-۱۹۴۵م. دیپلماسی آمریکا در تردید خلاصه می‌شد؛ وی همچنین به آمدن هیئتهای مستشاری آمریکا اشاره کرده است و از این کار به ویژه آمدن مستشاران نظامی و رایزنهای فرهنگی به عنوان دیپلماسی مؤثر یاد می‌کند**** (همو، ۱۳۷۴، ص ۲۰۰).

این مستشاران در آغاز عملکرد محدودی داشتند. به گفته فاوست، ریشه این محدودیت کمبود امکانات بود. عمده‌ترین وظیفه هیئتهای مستشاری، هدایت افکار عمومی ایرانیان از راه

* Louis G. Dreyfus

** Grace

*** Louise L'Estrang Fawcett

**** در زمینه استخدام مستشاران آمریکایی نگاه کنید به سند شماره ۳ در مورد استخدام هور آمریکایی برای

بازسازی کشور جنگ‌زده ایران بود (همان، ص ۲۰۱).

در این سالها آنچه آمریکا را وحشت‌زده کرد و به گفته ریچارد کاتم^{**} به دیپلماسی پدافندی کشاند، این فرضیه بود که اتحاد جماهیر شوروی تمایل دارد رژیمی کمونیستی در ایران بر سرکار آید که از شوروی پیروی کند و چنانچه این هدف تحقق نیابد، دست‌کم رژیمی حاکم شود که با شوروی دوست باشد و حکومت خود مختار آذربایجان را نیز به رسمیت بشناسد (همو، ۱۳۶۳، ص ۶۱).

ریچارد کاتم به خوبی خطوط اصلی این دیپلماسی را در سه استراتژی هنجاری^{***}، سودگرایانه^{***}، زورمدارانه^{****} خلاصه کرده و هدف آن را کنترل ایران دانسته است (همان، ص ۶۷-۶۸). این استراتژی سه‌گانه که آرمان آن، کنترل و ثبات بود بر مبانی فرهنگی جامعه و نوع برخورد با نخبگان - که در این دوره به دو بخش نخبگان قدیمی و نخبگان جدید تقسیم می‌شد - تکیه داشت.

تا پایان دولت مصدق، دخالت سیاسی آمریکا در ایران محدود بود اما فعالیت‌های فرهنگی گسترده‌ای داشت. در واقع دیپلماسی فرهنگی، راهی برای نفوذ سیاسی مؤثر بود؛ چرا که ترس از نفوذ کمونیستها - که در انتخابات ۱۹۵۲ م. ایران به موفقیت نسبی دست یافته بودند - جز با تقویت روابط فرهنگی با ایران میسر نمی‌شد.

از مهم‌ترین اتفاقات فرهنگی این دوره باید به تأسیس بنیاد ایران^{****} در ایالات متحده اشاره کرد که آقای نمازی، تاجر ایرانی مقیم آمریکا، چهره اصلی این بنیاد به شمار

---

* Richard W. Cottam

** Normative به معنی به خدمت گرفتن هنجارهایی است که تمام یا بخشی از جمعیت یک کشور به آن علاقه دارند.

*** Utilitarian به معنی توسل به مردم از طریق پیشنهاد ارضای نیازهای آنان به مادیات یا قدرت است.

**** Coercive یعنی استفاده از زور یا تهدید به محرومیت، به منظور کنترل افراد یا بخشهایی از جمعیت است.

می‌رفت. در این بنیاد شخصیت‌های ایرانی و آمریکایی حضور داشتند. مهم‌ترین فعالیت این بنیاد، ایجاد مرکز پزشکی ایران و بیمارستان نمازی شیراز بود (شفا، ص ۴۰۱).

انستیتوی خاور نزدیک و خاورمیانه وابسته به دانشگاه کلمبیا* در ۱۹۵۰م. تأسیس شد و ادبیات فارسی تا مقطع دکتری در آن تدریس می‌شد (همان، ص ۴۰۲).

در ۱۰ اردیبهشت ۱۳۲۸ قرارداد فرهنگی میان دولت ایران و ایالات متحده موسوم به قرارداد فولبرایت** بسته شد و در شهریور همان سال / سپتامبر ۱۹۴۹ علی اصغر حکمت، وزیر امور خارجه، و جان وایلی*** سفیر آمریکا در ایران، دومین موافقت‌نامه فرهنگی را امضا کردند که شامل یک مقدمه و ۱۲ ماده بود (راهنا و مشخصات معاهدات ایران با سایر دول، ۱۳۷۲، ص ۲۸۰).

از مسائل فرهنگی این دوره که تا حدی بر روابط سیاسی دو کشور اثر گذاشت، واگذاری اشیای عتیقه و الواح گلی تخت جمشید به بنگاه خاورشناسی شیکاگو با ریاست دکتر اشمیت بود. مطابق اسناد پیوست، بنگاه خاورشناسی شیکاگو برای انجام مطالعاتی در مورد تخت جمشید و تاریخ هخامنشیان در سال ۱۳۱۴ش. و با اجازه شخص رضاشاه، تعداد سی هزار لوحه گلی را که در کشفیات تخت جمشید به دست آمده بود، به امانت گرفت و در ۱۳۱۸ش. نیز یک لوحه مفرغی به همین منظور با رسید دکتر اشمیت، امانت داده شد. گویا این بنگاه که تا آن زمان مانعی از سوی حاکمان دولت ایران بر سر راه خود ندیده بود و شاید با استفاده از اوضاع بحرانی ایران و جهان در ۱۳۲۰ش. آثار بیشتری برای مطالعات خود درخواست کرد.

دولت علی منصور در ۸ اردیبهشت ۱۳۲۰ نسبت به کارهای بنگاه مظنون شد؛ بنابراین مقرر کرد که ضمن تعیین نماینده از سوی وزارت خارجه برای ارزیابی آثار درخواستی - از این نظر که اشیای گرانبها و منحصر به فرد نباشد - فهرستی از آنها تهیه شود، اما دولت فروغی که آغاز به کار آن هم زمان با شهریور ۱۳۲۰ و اوج بحران ناشی از اشغال ایران بود، حساسیت بیشتری

* Near and Middle East Institute, Columbian university

** Senator J.W.Fulbright سناتور معروف آمریکا که بعدها در قراردادهای تسلیحاتی دو کشور نقش مؤثری داشت.

*** John Wiley

نشان داد و خواستار توضیح بنگاه در مورد لوحه مفرغی و سی هزار لوحه گلی و نتیجه مطالعات شد و هرگونه همکاری را منوط به این قضیه کرد. بنگاه براساس لوحه‌ها و آثار تخت جمشید کتابهایی تألیف کرد که در ادامه به آن اشاره خواهد شد.*

افزون بر آنچه اشاره شد، آمریکاییان علاقه‌مند به فرهنگ ایران در سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ کارهای علمی و فرهنگی دیگری انجام دادند که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

۱. در ۱۹۴۹م. هیئت باستانشناسی آمریکا در مازندران به حفاریات و کاوشهای باستانشناسی پرداختند. در ۱۹۵۴م. نتیجه این حفاریات به ویژه کشف غار ماقبل تاریخی هوتو در بهشهر، در آمریکا چاپ شد.

۲. در ۱۹۵۰م. نمایشگاهی از آثار هنری ایران با همکاری موزه متروپولیتین در نیویورک برپا شد.

۳. جورج کامرون** در سال ۱۹۴۷م. کتابی با عنوان الواح خزانه تخت جمشید در شیکاگو منتشر کرد.

۴. دانشگاه پرینستون در سال ۱۹۴۸م. کتاب دونالد ویلبر*** به نام ایران در گذشته و حال را چاپ کرد.

۵. کنت****، کتاب گرامر زبان فارسی قدیم را در سال ۱۹۵۰م. تألیف کرد.

۶. انستیتوی شرقی دانشگاه شیکاگو در ۱۹۵۳م. کتاب اریک اشمیت***** با نام تخت جمشید را در دو جلد منتشر کرد.

۷. دانشگاه شیکاگو در ۱۹۴۸م. کتاب امستد***** با نام تاریخ شاهنشاهی ایران را در مورد امپراتوری هخامنشی منتشر کرد (شفا، ص ۴۰۰۱).

در این دوران که آمریکاییان به دو شکل محققان و علاقه‌مندان فرهنگ ایران و مأموران

* نگاه کنید به اسناد ضمیمه شماره‌های ۲ تا ۶.

** G. Cameron

*** Donald Wilber

**** R. G. Kent

***** Eric Schmidt

***** A. T. Olmsted

دولتی در ایران زندگی می‌کردند، در ایالات متحده نیز ایرانیانی می‌زیستند که جدای از مأموران سیاسی و دولتی بودند. دکتر جلال عبده که در هنگام تأسیس سازمان ملل به سال ۱۹۴۵ م. جزو هیئت ایرانی شرکت‌کننده در کنفرانس سانفرانسیسکو بود در کتاب خود، ایرانیان مقیم شهرهای مختلف آمریکا را معرفی می‌کند. وی در مورد ایرانیان مقیم ایالات در زمان ورود خود به سانفرانسیسکو می‌نویسد:

«ایرانی به مفهوم واقعی کلمه جز تعداد معدودی دانشجوی در این شهر فرد دیگری یافت نمی‌شد ما تعداد فراوانی آشوری که اغلب اسلاف ایرانی تبار آنان در مدرسه آمریکایی رضائیه درس خوانده و بعدها به سانفرانسیسکو مهاجرت کرده بودند، دیده می‌شدند...» (همو، ۱۳۶۸، ج ۱، ص ۲۱-۲۱۷).

در همان سالها دکتر صورتگر، استاد دانشگاه تهران، در کالجی در سانفرانسیسکو در مورد فرهنگ ایران سخنرانی کرد، سید حسن تقی‌زاده در دانشگاه کلمبیا مدرس مسائل ایران بود و تاجرانی چون کاشف، عامری و دکتر علی اکبر اخوی در نیویورک فعالیت تجاری می‌کردند (همان، ص ۳۵-۲۲۳).

در سال ۱۳۲۳ ش. برای برپایی انجمن ایران در آمریکا کوششی صورت گرفت که به دلیل اوضاع جهانی بی‌نتیجه ماند،* اما این انجمن در سالهای دهه سی شمسی فعالیت گسترده‌ای داشت.

پرفسور آرتور پوپ در سالهای دهه بیست شمسی در قالب بنگاه صنعتی و باستان‌شناسی ایران در آمریکا خدماتی گسترده انجام داد و در سال ۱۳۲۳ ش. با استفاده از حضور درست خود، آرتور میلیسپو، وزیر دارایی و مالیه ایران، درصدد بود از دولت ایران برای موسسه خود کمک مالی بگیرد و با وجود وضعیت بد مالی دولت که سبب شد یک بار بودجه این مؤسسه حذف شود، این مؤسسه توانست کمکی به مبلغ ۷۲۰۰ دلار از دولت ایران دریافت کند.**

مسافرت دکتر ادوارد الیوت، رئیس دانشگاه پردو، به منظور کمکهای فرهنگی و نیز

معرفی سند ● روابط فرهنگی ایران و ایالات متحده آمریکا از... / ۲۰۵

هیشتی از سوی بنگاه شرق نزدیک آمریکا برای اصلاح امور کشاورزی در سال ۱۳۲۳ ش. موضوعی بود که در اسناد این دوره آمده و نکته جالب در آن تضمینی است که دولت آمریکا بابت تسهیل ورود و اقامت آنان از ایران خواسته است و در مقابل دولت ایران به لحاظ وضعیت ناشی از جنگ جهانی دوم از دولت آمریکا درخواست می‌کند امکان مسافرت این هیئت را به ایران فراهم کند و مبلغ ۲۰ هزار دلار به سفارت ایران در واشنگتن داده می‌شود تا هزینه آنان پرداخت شود.*

در سال ۱۳۲۴ ش. بنگاه بین‌المللی فیلم برای ساخت و تهیه ده حلقه فیلم در زمینه مسائل جغرافیایی، صنعتی، حمل و نقل، اقتصادی و تاریخی به منظور شناساندن ایران به کشورهای خارجی درخواستی از ایران کرد و کمیسیونی در وزارت فرهنگ تشکیل و برای تهیه ده حلقه فیلم در ده هفته با هزینه‌ای معادل ۴۵۰۰۰ دلار قراردادی با این بنگاه تنظیم شد.**

در سال ۱۳۲۶ ش. انتشار مقاله‌ای به قلم مودیس هندوس*** در روزنامه نیویورک هرالد تریبون در مورد عملیات روحانیان علیه مسیحیان و یهودیان در نواحی و روستاهای مسیحی‌نشین ارومیه و تشویق مردم به بازگشت به حجاب، دولت ایران را برآشفته و دولت از ترس پناهنده شدن جمعی از مردم مسیحی به آمریکا یا دخالت آمریکا در امور داخلی ایران، به اقدامات عاجلی دست زد.****

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

روابط فرهنگی ایران و ایالات متحده از ملی شدن نفت تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲

سالهای ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۲ ش. از نظر روابط فرهنگی اهمیت ویژه‌ای دارد؛ چراکه ایالات متحده در این دوره کوشید تا از پیشینه فرهنگی موجود میان دو کشور و مشکلات سیاسی میان ایران و انگلیس و انفعال دیگر کشورهای بزرگ در این قضیه، استفاده کند و حوزه‌های نفوذ سیاسی خود را با پشتوانه فرهنگی گسترش دهد. مقدمات این دیپلماسی از چند سال پیش و با

** سند شماره ۱۵.

** سند شماره‌های ۱۰ تا ۱۴

*** Mouris Hindus

**** سند شماره ۱۶

سفر اشرف پهلوی در سال ۱۹۴۷م. / ۱۳۲۶ش. به آمریکا و سپس سفر شاه به آن کشور در سال ۱۹۴۹م. / ۱۳۲۸ قراهم شد. سفر شاه به آمریکا بیش از آنکه جنبه سیاسی داشته باشد، رنگ فرهنگی داشت. برنامه سفر وی در این مسافرت طولانی، دیدار از شهرهای مختلف ایالات متحده همچون:

«واشنگتن، نیویورک، میشیگان، اوهایو، کنتاکی، آریزونا، کالیفرنیا و آیداهو بود و طی آن در چندین مهمانی شام بزرگ که از سوی سازمانهای برگزیده سیاسی و صنعتی چون انجمن ملی روزنامه‌نگاران، شورای مشورتی روابط خارجی، موزه هنری متروپولیتن، شرکت جنرال موتورز و شرکت لاکهید برگزار شد، شرکت کرده، او از دانشگاه پرینستون و میشیگان دیدار و از سوی دانشگاه جرج واشنگتن عنوان افتخاری کاپیتانی تیم فوتبال را دریافت کرد...» (ا. بیل، ۱۳۷۱، ص ۵۵).

جندای از تأثیر سیاسی و نظامی این سفر که بسیاری از محققان آن را بدون نتیجه دانسته‌اند، تأثیرات فرهنگی آن را نباید از نظر دور داشت. به گفته جیمز اف گود: «تأثیر درازمدت سفر شاه در ایالات متحده عمیق بود و در وجدان ساده عامه مردم تصویر روشنی - که گاه به گاه تازه می‌شد - به جا گذاشت و در حدود سه دهه دوام داشت، آدم خوبی... مردی جوان و جذاب... پادشاهی قلباً خواستار آسایش مردمش...» (همو، ۱۳۷۲، ص ۱۳۸).

پنر آوری** یکی از نتایج سخنرانی شاه در مورد فروش زمینهای کشاورزی پدرش را به کشاورزان با شرایط آسان: «تلاش برای جلب نظر محافل اقتصادی و آموزشی آمریکا به منظور به جریان انداختن سرمایه‌های آمریکایی در ایران» می‌داند (همو، ۱۳۷۷، ص ۳۴۱).

سفر دکتر محمد مصدق به ایالات متحده سومین سفر از نوع سفر عالی رتبه‌ترین مسئولان کشور است که نسبت به دو سفر قبلی، دیپلماسی فرهنگی سنجیده‌تری داشت؛ زیرا پشت این سفر مأموریت سیاسی و امیدی دیپلماتیک وجود داشت، مصدق از مصالحه با انگلیس، نورووی و اروپای غربی مأیوس بود و امیدوار بود آمریکا با طرحها و اهداف سیاسی او همراهی کند.

مصدق پس از حضور در شورای امنیت، در سخنرانی‌ای که به مناسبت استقلال آمریکا و در سالروز صدور اعلامیه آن در تالار استقلال شهر فیلادلفیا ایراد کرد و در آن مقامات بلندپایه شهر حضور داشتند، آمریکاییان را که خود طعم استعمار را چشیده‌اند در راه مبارزه ملت ایران برای تحقیق بخشیدن به استقلال سیاسی و اقتصادی خود، به کمک طلبید. این نطق بازتاب بسیار گسترده‌ای در مطبوعات و دیگر رسانه‌های جمعی ایالات متحده داشت (عبده، ۱۳۶۸، ج ۱، ص ۳۳۹).

یکی دیگر از جلوه‌های مناسبات فرهنگی میان دو دولت، رادیو صدای آمریکا بود که به مرور زمان تحول یافت و با راه‌اندازی ایستگاه رادیویی و تلویزیونی، مخاطبان زیادی در ایران یافت. هدف این رادیو که برنامه‌های آن را سفارت ایالات متحده در ایران تهیه و اجرا می‌کرد، تعقیب خطوط مشخص سیاست اقتصادی و نظامی آمریکا در ایران (میراحمدی، ۱۳۶۸، ص ۹۴)، هدایت افکار عمومی ایران به نفع آمریکا و ایجاد نوعی امنیت اجتماعی برای مستشاران این کشور در ایران بود.

در جریان ملی شدن نفت و دوره اول نخست‌وزیری دکتر مصدق که با ریاست جمهوری ترومن در ایالات متحده مصادف بود، برخی از مطبوعات آمریکا نظیر وال استریت جورنال، فیلادلفیا اینکوایرر و واشنگتن پست به نقد همراهی ایالات متحده با انگلستان پرداختند و خواهان حمایت ضمنی ایالات متحده از دولت مصدق شدند (علم، ۱۳۷۷، ص ۲۶۰-۱) و هنگام سفر مصدق به نیویورک در اکتبر ۱۹۵۱ و سخنرانی در جمع مردم فیلادلفیا، از او تمجید کردند (همان، ص ۲۶۱).

در جریان کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ که دخالت آمریکا موجب سقوط دولت مصدق شد، ایالات متحده همه حیثیت فرهنگی خود را نزد ایرانیان از دست داد. به گفته ویلیام داگلاس: «مصدق که افتخار دارم او را دوست خود بخوانم براساس تعریفی که لافولت نوریس از دموکراسی به دست می‌دهد یک دمکرات واقعی بود. ما با انگلیس‌ها همدست شدیم تا او را خرد کنیم. گرچه در این کار موفق گردیدیم اما از آن پس دیگر در خاورمیانه آمریکایی اطلاق شرافتمندانه‌ای محسوب نشد.» (همان، ص ۵۲۱).

در جریان کودتا دو نفر از کارمندان خبرگزاریهای ایالات متحده به نامهای کنت لوو*، خبرنگار روزنامه نیویورک تایمز، و دون شویند** نماینده خبرگزاری آسوشیتد پرس، برای حضور در ایران و مشاهده و گزارش صحنه کودتا دعوت شدند (نجاتی، ۱۳۶۶، ص ۳۳). کنت لوو ناظر کودتای ۲۵ و ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ بود و چندی بعد آنچه را دیده بود در رساله‌ای با عنوان نقش ایالات متحده آمریکا در استقرار رژیم پهلوی در ماه اوت ۱۹۵۳ شرح داد. این کتاب اهمیت دارد؛ زیرا ساله قبل از انتشار کتاب ضد کودتا اثر کرومیت روزولت، طراح کودتا، منتشر شد و ضمن رد بسیاری از افسانه‌سراییه‌های روزولت، اطلاعات جالبی از هویت جاسوسان آمریکایی و ایرانی دخیل در کودتا ارائه می‌دهد (همان، ص ۱۳۰).

از دیدگاه جیمز. ا. بیل کودتای ۲۸ مرداد چهار بازتاب فرهنگی عمده در ایران داشت:

۱. تزویر و دورویی که در این ماجرا وجود داشت، به ایران و زبان و فرهنگ آن سرایت کرد و از ضدیت با آمریکا به عنوان یک ارزش ملی مورد استقبال قرار گرفت ضمن آنکه این دورویی در آمریکا نیز انعکاس یافت.

۲. پایان دوره‌ای که مبلغان و دیپلماتهای فرزانه در کانون روابط ایران و ایالات متحده آمریکا قرار داشتند و از آن پس دورانی آغاز شد که مکتب فکری و دیدگاههای برادران دالس و مأموران اطلاعاتی و نظامی آمریکا در ایران جایگزین و مروج آن بودند.

۳. پس از سقوط مصدق ایالات متحده به گونه بی سابقه‌ای نیروی انسانی و پول و انواع ماشین‌ها را به درون ایران ریخت... رهبران آمریکایی بر نیاز به برنامه‌ریزی اقتصادی و اجرا و اداره امور از روی منطق و عقل تکیه می‌کردند، ولی در انجام این امور کوچکتری توجهی به جنبه‌های انسانی و اصلاحات اجتماعی و یا به وجود آوردن رشد سیاسی نمی‌شد... مأمورین فرستاده شده و کمکهای خصوصی و دولتی به ایران، در دهه ۱۹۵۰ فراوان و گوناگون بود. بنیادهای خصوصی که عهده‌دار اجرای طرح‌هایی بودند عبارت بودند از بنیاد خاورمیانه که فعالیت بسیار گسترده‌ای داشت، بنیاد فورد و گروه مشاورین دانشگاه هاروارد که وابسته به سازمان برنامه بود، آمریکائیان دوستدار خاورمیانه، بنیاد ایران که در مرکز پزشکی شیراز

سرمایه‌گذاری کرده بود، کنسرسیوم کالج لافایت که مسئول ایجاد و پیشبرد یک کالج فنی در آبادان بود و همچنین تعداد زیادی از شرکت‌های بانکی و سرمایه‌گذاری که به بازار ایران وارد شدند.

۴. در ایرانیان احساس تحقیر و شکست‌خوردگی نسبت به غول آمریکا در دهه ۱۹۵۰ نضج گرفت گرچه تشکیلات مذهبی در قم از لحاظ سیاسی تا حدی آرام ماند ولی رهبران جوان‌تر شیعه نسبت به روش حکومتی شاه و مشی سیاسی و حضور روزافزون آمریکا در ایران شروع به انتقاد و ابراز انزجار نمودند...» (همو، ص ۱۸۰-۱).

افزون بر این، تی. کوپلر یانگ معتقد است از دیدگاه مردم ایران، رژیم شاه و ایالات متحده آمریکا از کودتای ۲۸ مرداد به بعد هویتی واحد یافتند و هر دو مسئول اعمالی شناخته شدند که به دست رژیم انجام می‌گرفت (همو، ص ۱۸۱).

در دوران حساس نهضت ملی و زمانی که کشور ایران متحدی سیاسی می‌طلبید، آمریکاییان به گفته جیمز گود در بی‌خبری کامل و با ائتلاف سیاسی و نظامی با بریتانیا به حیات دولت ملی ایران خاتمه دادند و سرخوردگی اولیه از آمریکا به تدریج جای خود را به نفرت داد و این نفرت یکی از عوامل تسریع‌کننده حرکت انقلابی مردم ایران بود.

نتیجه

روابط و مناسبات ایران و آمریکا یا به گفته جیمز آ. بیل، شیر و عقاب را باید رابطه عقاب تیزچنگال و جوان نیمکره غربی و شیر پیر خلیج فارس در نیمکره شرقی خواند. روابط دیر هنگام اما دارای نتایج پایا و ماندگار دو کشور چند وجه تمایز دارد: نخست آنکه مناسبات دو کشور بیش از جنبه سیاسی و اقتصادی، رنگ فرهنگی داشت. ورود میسیونهای مذهبی آمریکا به ایران با انجام کارهای فرهنگی و آموزشی عام المنفعه، نخست در میان اقلیت آسوری ارومیه و سپس در میان روستاییان و طبقه محروم شهری در شهرهای ارومیه، تبریز، تهران، همدان و شمال کشور، سرآغاز تحولات فرهنگی و آموزشی در فضای ایران قاجاری بود. به ویژه فعالیتهای آموزشی، فرهنگی آنان در میان زنان نظیر احداث آموزشگاه و بیمارستان خاص زنان

و آموزش، دانشجویان پزشکی و آشنا کردن ایرانیان با آموزش و پرورش نوین، دستاوردهایی بود که بعده پشوانه گرانمایی برای اهداف و سیاستهای ایالات متحده در ایران شد. نام نیک آمریکایینی چون باسکرویل، مورگان شوستر و حتی آرتور میلیسپو را باید بر این خدمات افزود تا سیمای مناسبات فرهنگی دو کشور بهتر درک شود.

وجه دوم روابط فرهنگی ایران و ایالات متحده در همه مقاطع با محوریت ایالات متحده بود. ایران پس از صفویه و به ویژه پس از مرگ نادرشاه، فاقد خلاقیت دیپلماتیک بود و در عرصه دیپلماتیک بیشتر رویکرد تدافعی، انفعالی و درون‌گرایی داشت. دستگاه دیپلماسی ایران تنها در سه دوره کوتاه یعنی دوره دوم دیکتاتوری رضاشاه (۱۳۱۰-۱۳۱۵)، دوران نخست‌وزیری مصدق (۱۳۳۰-۱۳۳۲ش) و تا حدودی دهه قبل از انقلاب اسلامی (۱۳۴۹-۱۳۵۱ش) از خود ابتکار عمل نشان داد.

اداره کل انتشارات و تبلیغات

اداره اطلاعات و کتابخانه

دائرة

تاریخ ۱۳۴۰ ... ماه ...

شماره ۴۰۶ / ۷۴۱ پیوسته

۵۴۷
۲۰۰۷۲۰۹۰۰

وزارت امور خارجه

چون در نظر است راجع به نمایشگاه هنرهای
زیبای ایران که در بهار سال گذشته در نیویورک تشکیل
شد تقاردهائی تهیه شود خواهشمند است دستور فرمائید
در صورتیکه گزارشهایی از طرف سفارت شادنشاهی در امریکا
یا بنیاد ایرانی The Iranian Institute
موسس این نمایشگاه به آن وزارتخانه رسیده باشد برای این
اداره ارسال دارند تا از آنها استفاده شود
رئیس اداره کل انتشارات و تبلیغات

دکتر عیسی صدیق

با مهر
رئیس امور
مهر
مهر

کتابخانه و موزه سینه
۸۹
۱۳۴۰

۳
۱۳۴۰

سند شماره ۲:

تاریخ ۱۴/۰۲/۱۳
شماره ۱۵۰۳۶
پوست

مستقیم

وزارت امور خارجه

خلاصه گزارش بررسی حقوقی راجع با دعای بنگاه خاورشناسی شیکاگو را که از طرف آن وزارت تهیه و در جلسه ۲۰/۲/۸ هیئت وزیران قرائت و مطرح مذاکره گردید مطابق نظریه هیئت وزیران ضمن شرفیابی ۲۰/۲/۹ بمعرض پیشگاه مبارک منوکانه رسانید متوضیحا معروض داشتیم که برای واگذاری مقداری اشیاء مکشوفه بموزه باستان شناسی بنگاه نامبرده مدتی پیش وزارت فرهنگ گزارشی تقدیم داشته کن چون امری شرفصدور نیافت مصلوب معوق مانده است .

اضحی حضرت در بیان نا دانشی اجازة فرمودند در صورتیکه اشیاء منظور منحصر بفرد نبوده برای اینبیتخت جمعی ضروری و در ردیف اشیاء نفیس و بسیار با شد از نظر مساعدت و قدردانی در واگذاری آنها به بنگاه خاورشناسی شیکاگو موافقت بعمل آید و بهترین خواهد بود که این اشیاء بوسیله یک کمیسیون بررسی و تشخیص و تعیین شود .

بنابراین در اجرای فرمان مطاع مبارک لازم است يك نمایندند از طرف آن وزارت تعیین و وزارت فرهنگ معرفی شود که با مشارکت نمایندند فرهنگ در تعیین و تشخیص اشیاء اقدام و صورت آنرا تنظیم نمایند که با موافقت د روزارتخانه ترتیب واگذاری آن به بنگاه نامبرده داده شود .

و اینکار خاتمه یابد .
نخست وزیر
سید مصدق

محمد درویشی - ام

۵ ۳ ۴ ۲

رئیس هیئت مدیره
محمد درویشی
۱۳۰۲
۱۳۰۲

۱۳۰۲

ن - ۲

اداره کل باستانشناسی
 شماره ۲۴۸ / ۵۱۵
 تاریخ ۱۳۰۷ / ۱ / ۱۵
 ضمیمه

وزارت فرهنگ

وزارت امیر خارجه

سنت

در تعقیب نامه شماره ۱۶۹۶ - ۱۰ / ۲ / ۲۰ جواب آقای نخست -
 وزیر در باب اگزارى اشياء عتیقه نخت چمشید به پشاه خاوری دانشگاه
 تیکاگو خواهد شد است دستور فرمایند صین نامه مامورده نمایند .
 آن وزارتخانه برای شرکت در کمیسیون که راجع باین امر در اداره کل
 باستانشناسی تشکیل میشود معرفی نمایند که خود در این باب -
 اقدام شود .

وزیر فرهنگ

پژوهشگاه ملی علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 ۳۰
 رتال جامع علوم انسانی وزارت فرهنگ

وزارت فرهنگ
۳۱۲۲
۱۳۰۷ / ۱ / ۱۵

م -
 مهر وزارت فرهنگ

از آزاد - ۱۳۰۷ / ۱ / ۱۵

وزیر فرهنگ
 وزارت فرهنگ
 وزارت فرهنگ
 وزارت فرهنگ
 وزارت فرهنگ
 وزارت فرهنگ

تاریخ ۱۳ آذر ماه ۱۳۰۲

شماره ۲۹۲۲

مستقیم

وزارت امور خارجه

پیرو نامه شماره (۱۶۴۶) ۱۰ / ۲ / ۲۰ راجع ب بررسی حقوقی

مربوط ب ادعای بنگاه خاورشناسی شیکاگو اشعار میدارد .
قدغن فرمائید رونوشتی از گزارشی که در این باب از طرف آن وزارتخانه
تهیه و در جلسه ۸ / ۲ / ۲۰ ثبت وزیران قرائت شده است برای
بایگانی دفتر نخست وزیر فرستند .

ارژف نخست وزیر

محمد

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

محمد داور حسینی

محمد داور حسینی
۲۰/۲/۱۳۰۲

۹۱۸۵
۲۰/۲/۱۳۰۲

وزارت فرهنگ

اداره کل. پست‌انداز سی

شماره ۱۳۴۴/۱۱۲۷

تاریخ ۲۰/۴/۵۷

شعبه

وزارت امور خارجه

خاطر شریف‌را مستحضر می‌سازد که شش سال پیش قریب سی هزار لوحه‌گلی مکتوبه در تخت جمشید برحسب تقاضای بنگاه خاوری دانشگاه شیکاگو و موافقت اولیای دولت شاهنشاهی برای پخته و پاکیزه شدن و بررسی و استفاده علمی بطور امانت به بنگاه نامبرده سپرده و بشیکاگو ارسال گردیده است از شش سال پیش تا کنون نیز مرتباً توسط سفارت شاهنشاهی و برحسب نامه های مکرر نخست‌وزیری وزارت فرهنگ این موضوع را تعقیب نموده اعاده الواح نامبرده را از بنگاه خاوری خواستار شده است در سال ۱۳۱۸ نیز یک عدد لوح مفروضه نوشته برای پاک کردن و بررسی علمی و خواندن کتیبه آشور آن آقای دکتر اشیت رئیس خدایت علمی تخت امانت داده شد و طبق رسید کتبی آقای دکتر اشیت لوح مفروضه نامبرده پس از یکسال باید بایران اعاده یا سفارت شاهنشاهی در واشنگتن تسلیم گرد چون کنون از موقت بازگشت لوح مفروضه مدتی میگذرد و از تکمیل بررسی الواح گلی هم هنوز خبری نشده لذا بدینوسیله جریان اجمالی موضوع بالا را باستحضار خاطر شریف رسانیده خواهشمند است دستور فرمایند بوسائل مقتضی سفارت آمریکا را در تهران از این قسمت مستحضر نموده علاقه کاملاً دولت شاهنشاهی را با اعاده زودتر این الواح بسفارت نامبرده اطلاع دهند و بقرض اینکه برای تکمیل بررسی وجود این تاریخی و تاریخی مهم ایران را در آمریکا لازم میدانند ممکن است چگونگی عملیات و میزان پیشرفتی را که تا کنون تعقیب بنگاه خاوری دانشگاه شیکاگو شده است بدولت شاهنشاهی اطلاع دهند و در صورت لزوم اجازه تمدید نگهداری آنها را برای تکمیل و بررسی خواندن متن آنها تقاضا نمایند و مدتی را که هنوز باید الواح تحت نظر دانشمندان پست‌انداز سی قرار گیرد معلوم سازند و در غیر اینصورت ترتیب اعاده آنها را مستقیماً یا توسط سفارت شاهنشاهی در واشنگتن بدانند که در نتیجه زودتر وضعیت الواح نامبرده روشن گرد و در آینده موجبات نگرانی و درد سر فراهم ننماید خواهشمند است از نتیجه اقدامیکه معمول خواهد شد این وزارتخانه را نیز مستحضر سازند.

۵۶

وزیر فرهنگ

وزیر فرهنگ

۱۰/۹/۵۷

۴۴۴۰۹
۱۰/۹/۵۷

۲۰۷۱
۲۰/۴/۵۷

سند شماره ۶:

وزارت امور خارجه

اداره سوم سياسي

تاریخ تحریر ۲۰/۷/۱۰

وزارت فرهنگ

عنوان پاكنویس

پس از وصول نامه ۲۰/۶/۳ شماره ۱۸۱۳۷/۱۲۳۴ راجع به سی هزار لوحه گلی و یک لوحه مفرغی که چندی پیش بامانت به بنگاه خاوری شیکاگو و دکتر اشمیت رئیس هیئت علمی تخت جمشید سپرده شد شرح اقدام به سفارت دول متحده آمریکا در تهران نگاشته و تقاضا شد اقدام فوری در استرداد آنها بعمل آورند اینک پاسخی رسیده مبنی بر اینکه مراتب را به اطلاع دولت آمریکا رسانده و به محض وصول جواب نتیجه را اطلاع خواهند داد. بدیهی است از هر پاسخی که برسد آن وزارت را آگاه خواهد ساخت.

[امضاء] دستمایه نجاه

اسناد وزارت امور خارجه؛ پرونده شماره: ۲-۳۸-۱۳۲۰ش

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

موضوع با کتوبس _____
 وزارت امور خارجه _____
 مسئول با کتوبس _____

تاریخ تحریر: ... / ... / ...
 تاریخ با کتوبس: ... / ... / ...
 مسئول با کتوبس: ... / ... / ...

عنوان با کتوبس: ...
 بر آن جناب - ۱۳۰۶ / ۱۲۳۳ / ۱۸۳۷ تاریخ ...
 در کتوبس یک روز پس از صدور این سند ...
 تاریخ تنظیم سند: ...
 این سند در روز ...
 در روز ...

...
 ...

سند شماره ۷:

وزارت امور خارجه

اداره سوم سیاسی

شماره: ۲۲۵۴۴

تاریخ تحریر: ۲۳/۹/۲۷ تاریخ پاکتویس ۲۳/۱۰/۶

عنوان پاکتویس انجمن روابط ایران و آمریکا

دطف به نامه مورخه ۱۴ آبان ۱۳۲۳ راجع به احیاء انجمن ایران و آمریکا اشعار می‌دارد مراتب به سفارت شاهنشاهی در واشنگتن ارجاع و در این باب تأکیدات لازم به عمل آمد. جواب واصله از سفارت شاهنشاهی حاکی از آنست که درخصوص تجدید انجمن مزبور با وزارت امور خارجه آمریکا و اشخاص مختلف مذاکرات مفصل صورت پذیرفته و نتیجه این شده است که با اوضاع فعلی جهان به علل عدیده تشکیل چنین انجمنی که دارای قدر و عظمتی باشد میسر و مقدور نیست حتی وقتی که با ژنرال هورلی مذاکره گردید که ریاست آن انجمن را به عهده گیرد به دلایل چند عذر خواسته و البته تشکیل انجمنی از اشخاص درجه دوم نیز مفید فایده مهمی نخواهد بود. در حالی که در انجمن روابط ایران و آمریکا که در طهران تأسیس یافته است اشخاص برجسته سمت عضویت دارند.

نکته دیگر آن که اغلب کسانی که شایستگی عضویت انجمن مذکور را دارند عضو «انجمن صنایع باستانی ایران» در نیویورک می‌باشند. معهذا این موضوع در دست اقدام می‌باشد و همین که منظور حاصل گردید البته اطلاع داده خواهد شد.

[امضا] معاون کل وزارت امور خارجه

اسناد وزارت امور خارجه؛ پرونده شماره: ۱۲-۵۷-۱۳۲۳.ش.

شماره پرونده: ۴۱۳۵۳۲ / وزارت امور خارجه / موضوع باگوس / دولت / شوال باگوس

تاریخ: مورخه ۲۲ / ۱۰ / ۱۳۵۶ / مسئول باگوس: ۱۳

عنوان باگوس: انجمن بهای ایران در ایالات آمریکا

مجلس باگوس مورخه ۲۲ / ۱۰ / ۱۳۵۶ / باج پیچیدن انجمن ایران - دولت آمریکا - ...
 وزارت خارجت امریکا در ...
 در ...
 در ...
 در ...
 در ...

...
 ...

اداره -----

شماره (۸)

وزارت امور خارجه

روزنامه ترجمه تهریز اول مارس ۱۹۴۴ مورخه روز سه شنبه روزنامه که اصل آن شماره ثبت شده

دکتر مهلبوهنیز نامه مورخ ۲۵ ژانویه روز اول مار سواصل کرد بد این مطلب همیشه بر من روشن بوده است که اگر جواب مراسلات در برورد لا بد د لایل موجهی دارد . من میداتم بچه اوضاع اضطراری و خطرناک و درهم برهمی پرت شده بد و از شنیدن خبرنا خوشی شما سخت برشان کریدم . اینکه اشعار دانسته اید وضعیت بیشتر موجب تشویق گردید ، مغزلی خوشوقت ندم . از سفارت و مطایب دیگر هم همین اطلاع رسیده است . این موسسه یکی از سالمای بحرانی خود ر میگرداند و اگر کتکی بجا بشود نهایت به توقع نخواهد بود و میرود احتفاده نوق العاده واقع خواهد شد . از مؤلف که اخیر مرتبه شمارا بدیم چیزهای مهمی پیش آمده که در معانیها موجب لکری و بعضی از آنها خالی از اشکال نبوده است . یک هدایای خوبی جا رسیده است که با قیمت همارت اکنون مجموع سرمایه بد اراقی ما رایبه یا نصد هزار د لایع ساخته است بطوریکه مستورین بر شما اطلاع میدهد و د همارت خیلی زیبا و خوبی است لیکن نگاهداری آن مشکل و بعضی اوقات افکار ما را ناراحت میکند در هر صورت با تار بد رسمه ر بوشم و کلاس مادی را انکسار بات با موفققت همراه و از تمام نواحی اقتصاد پون موجه ن شده است . مسائل فیزیکی بسیار است از خطوط معلمین و معجمله صحیح جله اکنون چهار سال است مولود و از این جهت لطمه های وارد شد مخصوصا کمبودهای بسیار مهمی هم در دست داریم . من توانسته ام خدماتی برای ایران انجام بد هم و بطوریکه شاید بد انید روی موح کویا به سخنرا نهیاتی کرد مام وقیل از انکسار این نامه بد ست شمارا بد اولین تلفی خود ر بفراری مستقما برای ایران بوسله فراد بولیراد خواهم کرد . موسسه میگوید سخنرا نهیاتی سابق من با نکلوسی تقریبا بین ۷ و ۱۵ ملون نفر مستمع داشت است فعلا مشغول نوشتن یک جزوه ر اجماع با ایران هستیم که سفارت توزیع خواهد کرد . تصویر مهمک مورد توجه شما واقع شود با انکه با عجله نگاشته مند است . یکی از شمبهای حاضر مشغول نوشتن کتابی است . اجمع ایران در سالهای گذشته و د انکسار کلمبا انرا بطبع خواهد رسانید . شاید من بتوانم یک کلمه مالی بیشتری در موضع مبله کردن سفارت ایران بنمایم . خانما یک خرید شد مغزلی هالی است و زیبا تر از این خانه که باستیل جرجی ساخت شده است در امریکا نیست معکسباتی گرفته ام که متفاوت بشما خواهد رسید . داخل چنین همارت زیبایی باید متاسب با طرز ساختمان آن باشد و اکنون که مهل سازان مشامهای خود را بسته اند قیمت مبلیای ندیم دیوانه وار بالا رفته است انجام پین منظور مهل نیست . خانم هوتن مهل تبار خوری را که بسیار خوب است چهار ده هزار د ر خواهد فروخت البته این رای یک اشاق نهوشم بجهت سرمایه اشعلو لعلو لعلو لعلو لعلو زیاد است لیکن خانه را تکمیل میسازد . یکی از اعضا بی موسسه با من مشغول است که انجمن خوب مهکتی را در نتیجه چوب برای میلسازها حاضر نمایند و خواهیم توانست از مهلسازهای خوب بهترین مبلیا را بقیمت تحصیل کنیم که پیش از نصف قیمت فعلی خورده فروشی نمایند . دیگر اینکه اگر بخواهیم دستم وشرینما و ظروف برای خوب بچند مینا نوروند آری منسوجات فعلا بد ست اویم مهل خانه با طرز جلی تکمیل

وزارت امور خارجه

روزنوشته ..... شماره ..... مورخه ..... وزارت که اصل آن شماره ..... ثبت شده اداره

وجنیه ایرانی انهم حفظیشد .

اقای شایسته پیشنهاد ما را برای این ترتیب و انتخاب میل پذیرفته اند . سابقا تجربه در اینکار داشته ایم و یکشنبه یک کارتنجا همزارد لاری برای هوایی هتل انجام داده ایم و اینکار را از اینجهت بجهت گرفتیم کنشان بد هم مورخون صنایع هم از عهد و کارهای عملی بر می آیند . ما ممکن است بتوانیم بخوبی د همزارد لاری برای سفارت صرفه جویی کنیم . طبیعی است در ازا " خدمات و از بابت توشن جزوه چیزی مطالبه نخواهیم کرد . همچنین میخواهیم آخرین نسخ کتب صنایع ایران را بجهت اصلی سفارت بد هم و فرار معلوم روز نوزدهم ژوئن جمهوری استر هول هدیه خواهد شد .

بنگاه انسکیویدی بی تانگا تهیه هفتاد مقاله راجع با ایران و مالک همجواری با او آگه آر کرده و در اینقسمت هم خواهیم توانست کنگاشی بکنیم .

در خصوص میسیون مشرو بقرار معلوم پرسور مشرو حقیقتا ضعیف و از این صافرت

بیفناک میباشد و میخواهد بگوید امکان پذیر نیست نتیجه تا وقتیکه این نامه بدست شما برسد معلوم خواهد شد یقین داریم هئید شما د این مین میسیون در تحت نظر شخصی مثل پول مشرو عقیده بسیار صحیحی است برای آتیه ایران نوایند بی شماری در بردارد کار هئید انستم چه بکنم گمانگارتسریع شود لیکن من شخصا پرسور مشرو را نمی شناسم و انای شایسته هم میکنند پرسور مشکل است بخراند پرود در هر صورت تحقیقاتی کرد مونظریاتی ممکن است در نامه بعدی بد هم امیدوارم بهبودی کامل برای شما حاصل یقین داریم کمسخت ترین اشکالات شما بر طرف شده و نیروی بی پایان و تجدید پند شوند ما ایران که علی چندین هزار سال پنجه ظهور رسیده است جدید انبزو ی مشهور و آشکار گردد .

پرو. گاه علوم انسانی و مطالعات منطقه ای
رتال جامع علوم انسانی
اعضا پرو

۱-۵

اداره .....
شماره .....
تاریخ .....
نسخه .....

وزارت فریفت

وزرد بد قمراد اردو کمپانی
شماره ۲۰۵۰۳۸
تاریخ ۱۹۰۹/۱۶۵

وزارت دارائی

موضوع : اعانه بنگاه صنعتی و باستان شناسی ایران در آمریکا

حذف بنامه ۱۱۶۵۹/۳۹۷۱/۵۵ بتاریخ ۲۳/۵/۳

در بودجه پیشنهادی سال ۱۳۲۳ وزارت فرهنگ مبلغ ۷۲۰۰ دلار بعنوان اعانه به بنگاه صنعتی و باستان شناسی ایران در امریکا که ریاست آن بحیثه آقای پرفسور یوب می باشد پیش بینی گردیده و بی رقم مذکور از طرف وزارت دارائی حذف گردید. ایند بطوریکه از وزارت امور خارجه مجدد ۶۰۰ دلار داده شده بد اشتاین وجه به بنگاه نامبرده کاملاً درجوری است و از تراو مسلم آقای پرفسور یوب هم مستقیماً شرح راجح باین موضوع به آقای رئیس کل دارائی نوشته اند خواهشمند است موافقت فرمایند مبلغ ۷۲۰۰ دلار مورد احتیاج از محل اعتبار در امت تائین شود و موافقت وزارت دارائی را نسبت به تقدیم و تنظیم شرح توضیحات آن اید فرمایند

۲۲۱۲۸
۱۵۸۴
تکثیر وزارت فرهنگ - محدثه - وید

رونوشت برای اطلاع وزارت امور خارجه فرستاده میشود -

تکثیر وزارت فرهنگ - محدثه وید

فشاره وزارت دارائی

۲
۱۱۸۸۲
۲۳/۵/۱۹

(نمونه ۷)

نخست وزیر

بتاریخ ۵ مرداد ۱۳۰۸

شماره ۱۰۸۸

فوری است

وزارت امور خارجه
شماره ۲۰۹۰۵۰۸
۱۳۰۸/۹۸

وزارت امور خارجه

رونوشت یادداشت مورخه ۷ اوت ۱۹۴۴ سفارت امریکا
دانشبرقصد عزیمت (دکتران واردانیوت) رئیس دانشگاه
برنو و بایران بمنظور کمکهای فردنی و همچنین موضوع
انجام هیئتوزامریکا برای اصلاح اوضاع کشاورزی بنده بعه
فرستاده میشود. دستورد هند پاسخ مساعد صادق و مراتب را
باتگاهی وزارت فرهنگ و کشاورزی برسانند که زمینه و مقدمات
ذم را در نظر بگیرند و نتیجه را هم اطلاع دهند.

نخست وزیر

[Handwritten signature]

۹۰۰۰

۱۳۹۹۴
۱۳۰۶/۷

ادامه همین پرونده

پیوست: رونوشت نامه
۱۳۰۸/۸

۱۳۰۶/۵

سند شماره ۱۱:

رونوشت یادداشت سفارت آمریکا

مورخه ۷ اوت ۱۹۴۴ (۱۶ مرداد ۱۳۲۳)

آقای ریچارد فورده کاردار سفارت کبرای آمریکا حضور ریاست وزراء دولت شاهنشاهی شرفیاب در مراتب ذیل را به اطلاع ریاست وزراء رسانیده:

آقای دکتر «ادوارد ک. الیوت» رئیس دانشگاه «پردو» مشتاق است که با نقشه‌های خود برای کمک‌های فرهنگی به ایران بیاید لکن دولت آمریکا قبل از اینکه آقای دکتر «الیوت» به ایران حرکت کند لازم می‌داند که رضایت غیرقابل تردید دولت شاهنشاهی را در این موضوع بدست آورد. زیرا آمدن اشخاص مهمی مانند دکتر الیوت به ایران ثمری نخواهد داشت مگر آنکه منتهی کمک و مساعدت اشخاصی که با ایشان کار خواهند کرد قبلاً تضمین شود.

آقای فورده همچنین اظهار داشت که همین ضمانت درباره تقاضای دولت شاهنشاهی از «نیرایست فاندیشن» درخصوص فرستادن یک هیئت (میسون) آمریکایی برای اصلاح اوضاع فلاحتی به ایران لازم می‌باشد.

مهر سفارت کبری

اسناد وزارت امور خارجه - پرونده شماره: ۶۰-۲۳-۱۳۲۳ ش.

پرتال جامع علوم انسانی

(نود و نه)

(عامری ۱۳۲۲)

دو نوشت مختصات امریکا
مورخه ۷ اردیبهشت ۱۳۲۲
شماره

مخت وزیر

مخت وزیر

آقای ریچارد روز در وزارت بهداشت امریکا حضور بیت در زاویه است تا آنها هر
 دو مرتبه در این اطلاع رسانی در زاویه برین :
 آردکتور در « الیت » برین در « بره » است ق است که فنی
 خود را در کلاس فریب با برین با برین است در کلاس آردکتور « الیت »
 برین است که لازم می آید که ضایع غیره برین است تا آنها هر را در این صوب
 است که در روز آردکتور آنها هر مانند دکتر الیت برین فرزند خواهد است
 گرفته شهر کلاس و صحت آنها هر که با این کار همراهی کو قبه نصین شود .
 آردکتور همچنین اظهار است که این صحت « است تا آنها هر از « برین »
 در حضور و دادن یک است در سیرن ، امریکا ، برین صوب و صحت برین

مخت وزیر

مخت وزیر

وزارت امور خارجه

اداره _____
شماره ۱۳۶۱۳۳
تاریخ ۲۳/۹/۵۷
صفحه _____

باعطف بنامه شماره ۱۵۳۰۹ / ۳۱۰۲ / ۱۶ / ۱ / ۲۳ که رونوشت تذکاره مورخ ۲ اوت ۱۹۴۴ سفارت
کبرای امریکاصحبه ان بود خاطر شریف را باین نکته متوجه میسازد که سابقا تصویب هیئت وزیران از هیئت فرهنگی
امریکائی که قبلا قرار بود تحت ریاست پروفسور شرهام ایران شوند (و اخرا در کتیرا وارد البوت بجای ایشان تعیین
شده است) وهمچنین از بنگاه شرقی نزد یک رسان عوت بعمل آمده است که بایران میانند و چنانکه اطلاع دارند
بلغ بیست هزار دلار نیز در اختیار سفارت کبرای ایران در واشنگتن گذاشته شده که هر وقت هیئت فرهنگی مسازم
ایران شد و مسائل مسافرت را فراهم نمایند بنا بر این مقدمت لازم از طرف وزارت فرهنگ آماده شده و ولی حرکت هیئت
فرهنگی نظرمشکلات زمان جنگ و دشواری تهیه و مسائل مسافرت خصوصاً افتاد و است از این رو خواهمشند است مقرر
نمایند سفارت کبرای امریکایران مراتب مذکور در فوق یاد اوری و تقاضا نمود که بوسیله مقامات کشوری و نظامی
امریکا در تسهیل و تسریع و مسائل مسافرت این هیئت اقدام موثر بعمل آورند .

در خصوص رضایت دولت ایران نامند که کتیرا ایوت و هیئت فرهنگی امریکائی وهمچنین تفهین مساعدت بیننگاه
شرقی نزد یک در صورت قبول عوت که سفارت امریکایران داشت خود بان اشاره کرده اند سزاوار است سفارت مذکور
با د اوری شود که این هرد و دعوت از طرف دولت ایران و تصویب هیئت وزیران بعمل آمده و بدیجی است که ایس
تقاضا بقصد استفااده از اطلاعات و نظریات اعضاء هیئت فرهنگی و هیئت کتیرا اوری میباشند و رضایت دولت ایس
در ضمن دعوت و تقاضا ها در سروزاجح تسریع حرکت هیئت فرهنگی و تعقیب موضوع معلوم و محسوسی گردیده است
و اگر تا کنون تصویبی در حرکت این هیئت روی داده است بر اثر مشکلات مسافرت بوده است که سفارت کبرای
امریکا بخواهی از ان اطلاع دارند خواهشند است از جریا ن افد اما تی که در این موضوع خواهند فرمود وزارت فرهنگ
را نیز مطلع فرمایند .

وزیر فرهنگ - دکتر همای صدیق

دستور
۵۷/۹/۲۳

دستور
۵۷/۹/۲۳
وزارت امور خارجه
شماره ۲۴۴۵۳۰
تاریخ ۲۳/۹/۵۷

وزیر فرهنگ
۵۷/۹/۲۳
وزیر امور خارجه
شماره ۴۸۴۸
تاریخ ۲۳/۹/۵۷

وزارت فرهنگ

اداره حسابداری

شماره ۴۹۴

تاریخ ۱۰۹

شماره ۱۳۲۳/۹/۲۸

پیشتر اداره حسابداری
۵۴۹۲
۲۰۳۷/۹/۳۰

سفارت شاهنشاهی ایران در واشنگتن

جواب نامه ۱۴۰۰-۲۴-شهر پور ۲۳

خواهشمند است مبلغ یکصد و دو هزار و پانصد و سه سنت هزینه
مربوط بت تهیه مقدمات حرکت هیئت فرهنگی امریکائی را که بنا
به دعوت دولت شاهنشاهی چندی قبل قرار بود بایران بیایند و
هزیمت ایشان ملی نگردیده از محل بیست هزار دلار که توسط
چک شماره ۱۹۹۸۶-۲۰۴۵-۱۲ زوئیه ۹۴۲ ضمن نامه ۱۳۹۵۵
۲۷-۴-۲۱ فرستاده شده محسوب و برداخت فرموده در حساب

منظور فرمایند - وزیر فرهنگ، د. کورئیس صدیق

۳۹۲
۱۰۹
۴۰۱

رو نوشت برای اطلاع وزارت امور خارجه فرستاد میشود -

وزیر فرهنگ، د. کورئیس صدیق

Handwritten signatures and stamps, including a date stamp ۱۳۲۳/۹/۲۸ and a signature ۲۰۳۷/۹/۳۰

سند شماره ۱۴:

وزارت امور خارجه

اداره سوم سیاسی

تاریخ تحریر ۲۳/۱۰/۲

یادداشت

عنوان پاکنویس

وزارت امور خارجه شاهنشاهی تعارفات خود را به سفارت کبری کشورهای متحده آمریکا اظهار و در پیرو یادداشت ۲۳/۶/۱۶ شماره ۱۵۳۰۹/۳۱۰۲ راجع به رضایت دولت شاهنشاهی به آمدن هیئت فرهنگی آمریکائی به ریاست آقای دکتر الیوت رئیس دانشگاه «پردو» و همچنین تضمین مساعدت درباره هیئت کشاورزی بنگاه شرق نزدیک احتراماً به استحضار می‌رساند. که این هر دو دعوت از طرف دولت ایران و به تصویب هیئت وزیران به عمل آمده و بدیهی است که این تقاضا به قصد استفاده از مطالعات و نظریات اعضاء هیئت فرهنگی و هیئت کشاورزی می‌باشد و به طوری که استحضار دارند رضایت دولت شاهنشاهی در ضمن دعوت و تقاضای مکرر راجع به تسریع حرکت هیئت فرهنگی و تعقیب موضوع معلوم و محسوس گردیده است و اگر تاکنون تعویقی در حرکت این هیئت‌ها روی داده است بر اثر مشکلات امر مسافرت بوده است.

وزارت امور خارجه شاهنشاهی با یادآوری موضوع بالا از سفارت کبری کشورهای متحده فوق‌العاده متشکر خواهد شد که به وسیله مقامات نظامی و کشوری آمریکا وسایل مسافرت هیئت‌های مزبور را به ایران تسهیل و تسریع فرموده و نتیجه اقدامات را به اطلاع وزارت امور خارجه شاهنشاهی برساند.

خزانی

اسناد وزارت امور خارجه، پرونده شماره: ۶۰-۲۳-۱۳۲۳.ش.

موضوع یا کنوس
تاریخ
محل یا کنوس

وزارت امور خارجه

اداره اسناد

ردیف
ردیف
ردیف

تاریخ تحریر ۳۰/۳/۳۳ تاریخ یا کنوس محل یا کنوس ۱۳

عنوان یا کنوس
ردیف

ذکر شد در نامه پیشنهادی جناب آقای دکتر امیرکبیر که در پیوسته این سند درج شده است
 ۱۶ مرداد ۱۳۳۳ شماره ۳۱۰۲ تاریخ به ریاست دولت پیشنهادی که به جهت فریب از
 دولت وقت در ارتقاء الویت های دانشگاه پرود و همچنین تعیین سعادت در برابر است که
 نامه مشرف زیدیه افشاری که در پیوسته این سند درج شده است که در تاریخ ۱۷ اردیبهشت
 است که در تاریخ ۱۷ اردیبهشت که در این نامه قضاوت شده است که در پیوسته این سند
 آمده است و فریب است که در پیوسته این سند درج شده است که در تاریخ ۱۷ اردیبهشت
 نمی در وقت و تا ظهر روز پنجشنبه ۱۷ اردیبهشت که در پیوسته این سند درج شده است
 که در پیوسته این سند درج شده است که در تاریخ ۱۷ اردیبهشت که در پیوسته این سند
 در پیوسته این سند درج شده است که در تاریخ ۱۷ اردیبهشت که در پیوسته این سند

رساننده
فنا

مدیرکل اسناد، بومبهداری

سند شماره ۱۵:

شماره: ۲۳۸۸

تاریخ ۱۳۲۴/۹/۱۲

سفارت کبرای شاهنشاهی ایران

وزارت امور خارجه

نامه که به پیوست ارسال می شود شرحی است که از طرف بنگاه فیلم بین المللی به این سفارت رسیده و پیشنهاد می نماید دولت شاهنشاهی نیز مانند سایر دول فیلمهایی راجع به مسائل -جغرافیایی، صنعتی، حمل و نقل و اقتصادی و تاریخی ایران برداشته و برای نمایش به کشورهای دیگر دنیا ارسال دارد. به نظر این جانب یکی از مؤثرترین وسایل شناساندن ایران در کشورهای خارجه همین فیلم است و تصور می رود اگر کمیسیونی در آن وزارت برای مطالعه پیوست این نامه تشکیل و مقدمات کار را فراهم فرمایند که فیلم مزبور تهیه بشود قدم مؤثری برای شناساندن ایران در خارجه برداشته شده است.

[امضا] سفیر کبیر

اسناد وزارت امور خارجه، پرونده شماره: ۱-۲/۲۰۰-۲۰-۱۳۲۴ ش.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

نخستین دبیرستان ایران

۲۲۸۸۱
۱۳۴۴/۹/۱۲

وزارت امور خارجه

۱۳۴۴/۱۲/۲۵

نامه در بابت ارسال نمودن فهرست در ظروف گچ به وزارت رسیده است
در این خصوص نیز در حال فیهما فیها با مأمورین وزارت امور خارجه و دبیرستان ایران در
درباره این موضوع نیز مذاکراتی در جریان است و در این خصوص نیز در این
موضوع نیز در این خصوص نیز در این خصوص نیز در این خصوص نیز در این
موضوع نیز در این خصوص نیز در این خصوص نیز در این خصوص نیز در این

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

دفتر مطالعات علمی و فرهنگی وزارت امور خارجه

۱۳۴۴ / ۱۲ / ۲۵

درود دفتر اداره امور بین المللی
شماره ۳۴۵
تاریخ ۲۴ و ۲۵ خرداد ۱۳۴۴

۹۱۱
۱۳۴۴/۱۲/۲۵

دفتر مطالعات علمی و فرهنگی
شماره ۲۱۳۲
تاریخ ۲۵ خرداد ۱۳۴۴

شماره - ۳۵۸۵

تاریخ - ۲۹ آذرماه ۱۳۲۵

پوست - زررد

IRANIAN EMBASSY
WASHINGTON, D. C.

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

وزارت امور خارجه - تهران

مخبر روزنامه ناهمه در تهران مقاله نوشته و شرحی در خصوص عقاید راسانی بر ضد مسیحیان و یهودیان و تشویق‌ها به ملت ایران به بازگشت حجاب نقل کرده است.

مسیحیان و یهودیان و تشویق‌ها به ملت ایران به بازگشت حجاب نقل کرده است.

مسیحیان و یهودیان و تشویق‌ها به ملت ایران به بازگشت حجاب نقل کرده است.

مسیحیان و یهودیان و تشویق‌ها به ملت ایران به بازگشت حجاب نقل کرده است.

مسیحیان و یهودیان و تشویق‌ها به ملت ایران به بازگشت حجاب نقل کرده است.

مسیحیان و یهودیان و تشویق‌ها به ملت ایران به بازگشت حجاب نقل کرده است.

مسیحیان و یهودیان و تشویق‌ها به ملت ایران به بازگشت حجاب نقل کرده است.

مسیحیان و یهودیان و تشویق‌ها به ملت ایران به بازگشت حجاب نقل کرده است.

مسیحیان و یهودیان و تشویق‌ها به ملت ایران به بازگشت حجاب نقل کرده است.

مسیحیان و یهودیان و تشویق‌ها به ملت ایران به بازگشت حجاب نقل کرده است.

مسیحیان و یهودیان و تشویق‌ها به ملت ایران به بازگشت حجاب نقل کرده است.

Handwritten notes and signatures on the right margin, including the name 'Maurice Lindsay' and various initials.

Handwritten numbers and signatures at the bottom of the page: ۶۵۵۶, ۱۱۱۱۶۹.

تهران باشد خاجر نشان گردیده و هم بسفارت کبری اصلاح^۱ تا در مقام تکذیب برائیم .
بدیهی است که ^{زیر}لازمه امتحان شده است که از اوضاعی که آقای هندرس بانها
اشاره کرده است هرگاه حقیقی داشته باشد سلوک کبری شود شرح این قهبل جهانات
لعله بزرگی به حیثیت ایران در امریکا وارد می آورد . و نیز مختصر ^{از} ^{سند}

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع و مأخذ

۱. آبیبل، جیمز؛ شیر و عقاب (روابط بد فرجام ایران و آمریکا)؛ ج ۱، برگردان: دکتر فرودنده برلیان (جهانشادی)، تهران: نشر فاخته، ۱۳۷۱.
۲. آوری، پیترا؛ تاریخ معاصر ایران، ج ۲، ج ۳، برگردان: محمد رفیعی مهرآبادی، تهران: عطایی، ۱۳۷۷.
۳. اف. گود، جیمز؛ آمریکا در بی‌خبری (تحلیل وقایع ایران ۱۳۳۰-۱۳۲۵)؛ ج ۱، برگردان: دکتر احمد شهسا، تهران: رسا، ۱۳۷۲.
۴. راهنما و مشخصات معاهدات دو جانبه ایران با سایر دول (۱۱۸۵-۱۳۵۷ش)؛ ج ۱، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وابسته به وزارت امور خارجه، ۱۳۷۲.
۵. شفا، شجاع‌الدین؛ جهان‌شناسی؛ تهران، بی‌نا، بی‌تا.
۶. عبده، حلال؛ چهل سال در صحنه (خاطرات دکتر جلال عبده)؛ ج ۱، ج ۱، تهران: رسا، ۱۳۶۸.
۷. علم، مصطفی؛ نفت، قدرت و اصول (پیامدهای کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲)؛ ج ۱، برگردان: غلامحسین صالحیار، تهران: چاپخش، ۱۳۷۷.
۸. فاوست، لوئیس؛ ایران و جنگ سرد (بهران آذربایجان ۲۵-۱۳۲۴)؛ ج ۱، برگردان: کاوه بیات، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، ۱۳۷۴.
۹. کاتم، ریچارد؛ ایالات متحده آمریکا، ایران و جنگ سرد و بدرود بنا شاه آمریکایی؛ ج ۱، برگردان: محمدعلی آتش‌برگ، تهران: بین‌الملل، ۱۳۶۳.
۱۰. کاتوزیان، محمدعلی (همايون)؛ مصدق و مبارزه برای قدرت در ایران؛ ج ۱، برگردان: فرزانه طاهری، تهران: مرکز، ۱۳۷۲.
۱۱. مهدوی، عبدالرضا (هوشنگ)؛ تاریخ روابط خارجی ایران (از ابتدای دوران صفویه تا پایان جنگ دوم جهانی)؛ ج ۴، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۹.
۱۲. _____؛ سیاست خارجی در دوران پهلوی (۱۳۵۷-۱۳۰۰)؛ ج ۵، تهران: بیکان، ۱۳۸۰.
۱۳. میراحمدی، مریم؛ پژوهشی در تاریخ معاصر ایران (برخورد شرق و غرب در ایران ۱۹۵۰-۱۹۰۰م)؛ ج ۲، مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۶۸.

۱۴. نجائی، غلامرضا، جنبش ملی شدن نفت ایران و کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲؛ ج ۱، تهران: مرکز، ۱۳۷۲.

15. J. Morier, *A Journey through Persia*. London. 1987.

16. Douglas, William O.: *Strange Lands and Friendly People*, New york:

Harper and Row, 1951.

اسناد:

۱. اسناد وزارت امور خارجه، پرونده شماره: ۹۰۹۰-۱۳۲۰ش

۲. همان، پرونده شماره: ۳۸۰۲-۱۳۲۰ش.

۳. همان، پرونده شماره: ۵۷-۱۲-۱۳۲۳ش.

۴. همان، پرونده شماره: ۱۳-۱۱-۱۳۲۳ش.

۵. همان، پرونده شماره: ۶۰-۲۳-۱۳۲۳ش.

۶. همان، پرونده شماره: ۲۰۰۲-۱۳۲۴ش.

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی